

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Мін'юст

вул. Архітектора Городецького, 13,
м. Київ, 01001
тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83
E-mail: callcentre@minjust.gov.ua,
themis@minjust.gov.ua,
Web: <http://www.minjust.gov.ua>,
код згідно з ЄДРПОУ 00015622

Міністерство фінансів України

Відповідно до листа Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економіки України від 01 листопада 2022 року № 29100/1/1-22 (до звернення Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики від 25 жовтня 2022 року № 04-32/10-2022/180942) у Міністерстві юстиції України здійснено правову експертизу проекту Закону України «Про використання рахунків-фактур в операціях з виконання робіт (надання послуг)» (реєстраційний № 8125 від 13 жовтня 2022 року), поданого народними депутатами України Железняком Я.І. та іншими (далі – проект Закону), та у межах компетенції повідомляється.

Вважаємо за необхідне зазначити, що позицію стосовно підтримки чи непідтримки законопроекту, ініційованого народними депутатами України, має висловити Міністерство фінансів України, як орган, який визначено відповідальним за підготовку проекту експертного висновку Кабінету Міністрів України до вказаного проекту Закону.

Водночас під час визначення позиції щодо підтримки або непідтримки проекту Закону в межах підготовки проекту експертного висновку Кабінету Міністрів України до проекту Закону Міністерство юстиції України пропонує врахувати зауваження до нього, що полягають у такому.

1. Проектом Закону пропонується врегулювати відносини, пов'язані з обігом рахунків-фактур у сфері виконання робіт (надання послуг).

При цьому закон - це нормативно-правовий акт, що регулює найбільш значущі, найважливіші суспільні відносини шляхом встановлення загальнообов'язкових правил (норм). Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

З метою взаємного узгодження проекту і чинних законів та уникнення суперечностей у законодавстві у процесі роботи над законопроектом повинні бути вивчені законодавство, що стосується теми законопроекту, практика застосування відповідних нормативних актів.

У галузевий закон не включаються норми, які не є предметом цього закону або такі, що кодифіковані і вміщені в кодексах. У даному разі використовується відсылна (бланкетна) норма до того чи іншого закону (кодексу).

Оскільки проект Закону в цілому не має самостійного характеру, а питання які пропонується врегулювати фактично є предметом регулювання інших законодавчих актів,

на нашу думку, зазначені у проекті питання потребують врегулювання шляхом внесення змін до відповідних законів України, без прийняття окремого Закону.

2. Частиною третьою статті 2 розділу I проекту Закону пропонується передбачити, що у разі відсутності договору, рахунок-фактура може виступати договором за сукупності таких умов: даний факт визнається обома сторонами; виконання робіт та/або надання послуг носить разовий характер; рахунок-фактура містить реквізити, що дозволяють визначити взаємні права та обов'язки сторін.

У зв'язку з цим варто зазначити, що відповідно до частини першої статті 626 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

У свою чергу за відсутності договору, тобто відповідної домовленості між сторонами про взаємні права і обов'язки, в принципі не може йтися про договірні відносини.

Крім того, згідно зі статтею 639 ЦК договір може бути укладений у будь-якій формі, якщо вимоги щодо форми договору не встановлені законом.

Враховуючи положення статті 205 ЦК, договір може вчинятися усно або в письмовій (електронній) формі.

При цьому рахунок-фактура за певних умов може розглядатися як документ, що підтверджує укладення договору.

3. Абзацом восьмим частини першої статті 3 розділу I проекту Закону передбачається, що рахунок повинен містити наступні обов'язкові реквізити, зокрема, особистий підпис, *відбиток печатки*, кваліфікований електронний підпис або інший засіб, що дає змогу ідентифікувати відповідальну особу виконавця робіт (надавача послуг).

Водночас абзацом третім частини першої статті 4 розділу I проекту Закону пропонується визначити, що прийняття рахунку-фактури здійснюється шляхом, зокрема, проставляння підпису відповідальної особи із накладенням (*у разі використання*) суб'єктом господарювання *відбитку печатки*.

При цьому слід враховувати, що наведені положення проекту Закону містять внутрішню неузгодженість в частині використання суб'єктом господарювання печатки, а саме зазначається про наявність відбитка печатки як обов'язкового реквізиту, що повинен містити рахунок. Натомість в іншому положенні проекту Закону передбачається, що прийняття рахунку-фактури має здійснюватися шляхом накладення суб'єктом господарювання відбитку печатки у разі її використання.

Крім того звертаємо увагу, що абзац восьмий частини першої статті 3 розділу I проекту Закону не узгоджується з положеннями Господарського кодексу України (далі – ГК) з огляду на таке.

Використання суб'єктом господарювання печатки регламентовано статтею 581 ГК. Положеннями цієї статті передбачено, що суб'єкт господарювання має право використовувати у своїй діяльності печатки. *Використання суб'єктом господарювання печатки не є обов'язковим.*

Відбиток печатки не може бути обов'язковим реквізитом будь-якого документа, що подається суб'єктом господарювання до органу державної влади або органу місцевого самоврядування. Копія документа, що подається суб'єктом господарювання до органу державної влади або органу місцевого самоврядування, вважається засвідченою у встановленому порядку, якщо на такій копії проставлено підпис уповноваженої особи такого суб'єкта господарювання або особистий підпис фізичної особи - підприємця. Орган

державної влади або орган місцевого самоврядування не вправі вимагати нотаріального засвідчення вірності копії документа у разі, якщо така вимога не встановлена законом.

Наявність або відсутність відбитка печатки суб'єкта господарювання на документі не створює юридичних наслідків.

Таким чином, виходячи з аналізу положень ГК, використання суб'єктом господарювання печатки у своїй діяльності, на сьогодні, не є обов'язковим, оскільки наявність або відсутність відбитка печатки на документі, не створює юридичних наслідків.

4. Статтею 3 розділу I проекту Закону визначаються *обов'язкові реквізити рахунку*.

Згідно з частиною першою статті 4 розділу I проекту Закону прийняття рахунку-фактури здійснюється шляхом: оплати; проставленням підпису відповідальної особи із накладенням (у разі використання) суб'єктом господарювання відбитку печатки; накладення кваліфікованого електронного підпису з подальшим поверненням виконавцю робіт (надавачу послуг); застосування принципу «мовчазної згоди»; вчинення конклюдентних дій; використання інших засобів, не заборонених законодавством.

При цьому пропонується встановити, що *після здійснення прийняття* в один із способів, передбачених частиною першою цієї статті, рахунок-фактура вважається первинним документом в значенні, передбаченому Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (частина третя статті 4 розділу I проекту Закону).

У зв'язку з цим, слід зауважити, що правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні визначає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (далі – Закон).

Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою, зокрема, створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів (частина перша статті 6 Закону).

Відповідно до абзацу тринадцятого статті 1 Закону первинний документ – це документ, який містить відомості про господарську операцію.

Питання складання первинних документів регулюється статтею 9 Закону, частиною другою якої визначені *обов'язкові реквізити, які повинні мати первинні документи*.

Залежно від характеру господарської операції та технології обробки облікової інформації до первинних документів можуть включатися додаткові реквізити (печатка, номер документа, підстава для здійснення операції тощо).

Враховуючи викладене, частину третю статті 4 розділу I проекту Закону пропонуємо виключити.

5. Частиною третьою статті 3 розділу I проекту Закону передбачається, що рахунок-фактура може бути виставлений *в електронному вигляді* з дотриманням вимог Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг».

Водночас системний аналіз Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» свідчить, що документи готуються *в електронній формі* (статті 8, 10 цього Закону).

Зазначене зауваження також стосується пункту 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» проекту Закону в частині використання слів *«в електронному вигляді»*.

6. Частиною четвертою статті 4 розділу I проекту Закону передбачається, що *в цілях оподаткування* датою оформлення документа, що засвідчує факт виконання робіт (надання

послуг), вважається дата здійснення прийняття рахунку в один із передбачених частиною першою цією статті способів, якщо інше не зазначено в самому рахунку або договорі.

Проте Податковий кодекс України (далі – Кодекс) регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків та зборів, а також відповідальність за порушення податкового законодавства (пункт 1.1 статті 1 Кодексу).

Відповідно до пункту 7.3 статті 7 Кодексу будь-які питання щодо оподаткування регулюються Кодексом і не можуть встановлюватися або змінюватися іншими законами України, крім законів, що містять виключно положення щодо внесення змін до цього Кодексу та/або положення, які встановлюють відповідальність за порушення норм податкового законодавства.

Таким чином проєкт Закону в цій частині потребує перегляду.

7. Пунктом 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» проєкту Закону пропонується частину четверту статті 882 ЦК викласти у редакції, згідно з якою передання робіт підрядником і прийняття їх замовником оформляється шляхом виставлення та прийняття (акцептом) рахунку-фактури, у тому числі в електронному вигляді. Відмова замовника від прийняття (акцепту) рахунку-фактури не позбавляє підрядника права вимагати виконання замовником зобов'язання щодо оплати робіт.

Неприйнятій (неакцептований) рахунок-фактура може бути визнаний судом недійсним лише у разі, якщо мотиви відмови замовника від прийняття (акцепту) рахунку-фактури визнані судом обґрунтованими.

У зв'язку з цим варто зазначити, що відповідно до положень ЦК акцептом є прийняття другою стороною пропозиції щодо укладення договору (статті 638, 642 ЦК).

Водночас використання цього поняття в довільному розумінні, як це запропоновано проєктом Закону, може призвести до порушення принципу юридичної визначеності.

Також проєкт Закону потребує доопрацювання з урахуванням вимог нормопроектувальної техніки.

Заступник Міністра

Олександр БАНЧУК